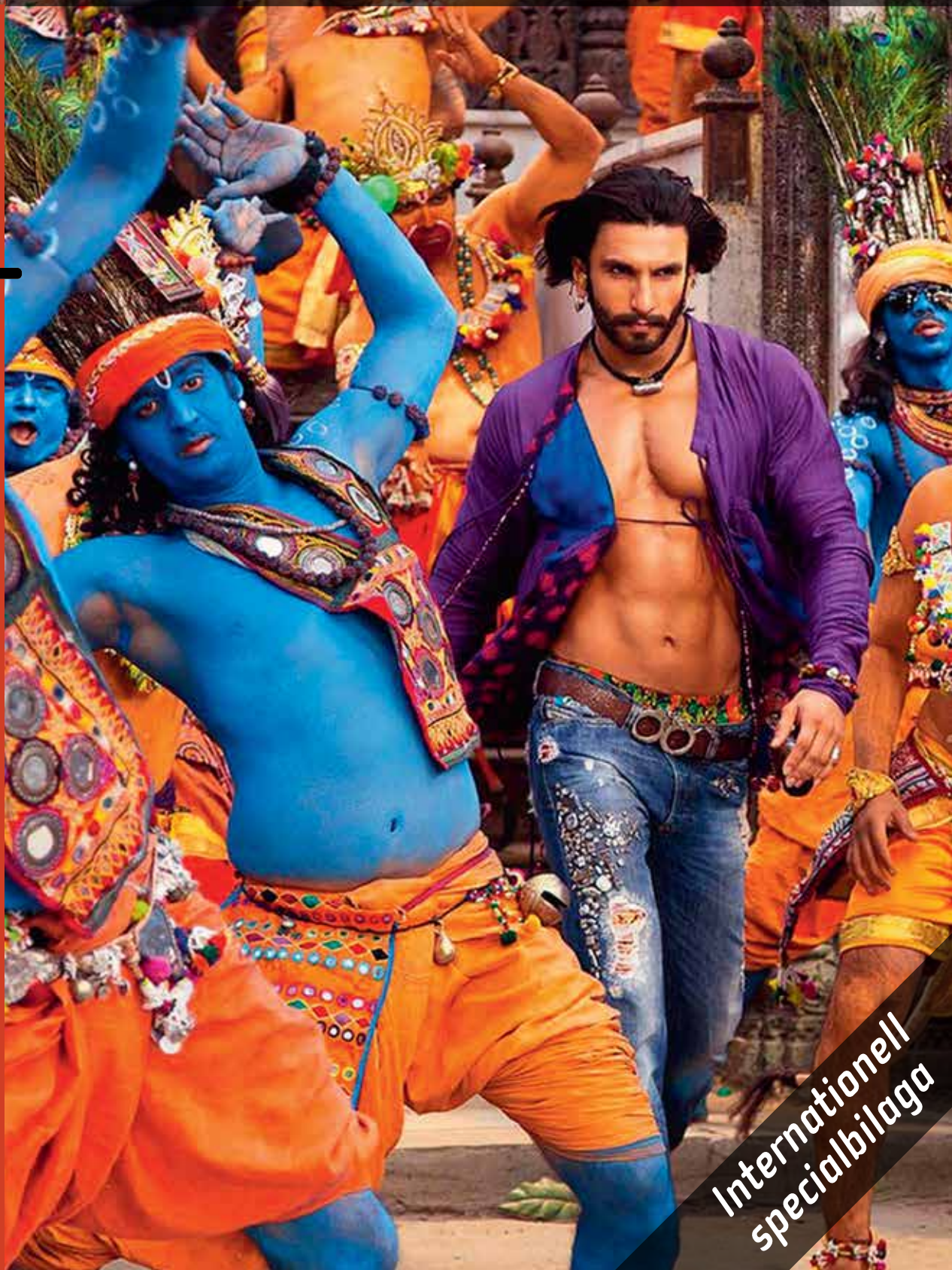

Februari 2014

*Säkerheten brister i Bollywood
Artistfack i Sydafrika jobbar mobilt
Chiles teaterfack centrum för fria grupper*

scen & film

Teaterförbundets tidning

Internationell
specialbilaga

”Vi berikar varandra internationellt!”

FÖR ETT ANTAL ÅR sedan hade jag förmånen att delta i en internationell workshop i Sydafrika tillsammans med det dåvarande skådespelarfacket där.

Det ingick i ett projekt som drevs av Teaterförbundet och FIA, den internationella skådespelar- och artistunionen, med stöd av LO-TCO Biståndsnämnd. Syftet var utbildning av så kallade shop stewards, alltså en form av förtroendevalda på lokal nivå.

Fantastiska dagar där vi använde oss av rollspel i fiktiva förhandlingar. Om dålig arbetsmiljö, tuffa arbetstider och hälsoproblem. Det är alltid ett utbyte av erfarenheter, en dialog och inte någon envägskommunikation.

Det jag tar med mig hem är kunskap om både likheter och olikheter i vårt sceniska och fackliga arbete. Vi berikar varandra!

Detta fackliga utvecklingssam-

arbete, där huvuddelen av finansieringen kommer från LO-TCO Biståndsnämnd, har bidragit till att det nu vuxit fram skådespelarfack i allt fler afrikanska länder, även om det varit motigt just i Sydafrika.

Därför var det extra roligt att vid scenkonstbiennalen i Jönköping i maj anordna ett seminarium med förbundssekreteraren för ett nybildat entusiastiskt och offensivt skådespelarförbund – det sydafrikanska facket SAGA.

POSITIVT ÄR OCKSÅ att vi under senare år har kunnat utveckla vårt fackliga arbete till att även omfatta filmområdet.

Teaterförbundet är, vid sidan av FIA, medlem i det globala facket UNI-MEI som organiserar bland annat filmarbetare. Tillsammans med FIA genomförs nu ett projekt i Mumbai i Indien. Indien är det land som producerar mest film i världen

men där arbetsvillkoren för de yrkesverksamma, inte minst vad gäller arbetsmiljön, lämnar mycket övrigt att önska.

VI LEVER I EN VÄRLD där våra fackliga förhållanden alltmer präglas av vad som händer i vår omvärld. Teaterförbundets internationella arbete kommer ofta i skymundan för våra nationella och vardagliga problem. Förhoppningsvis kan denna tidning bidra till att öka både kunskapen om och intresset för denna del av förbundets arbete.

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE

Denna bilaga medföljer Teaterförbundets tidning Scen & film nr 1-2014, och är producerad med stöd från SIDA genom LO-TCO biståndsnämnd. SIDA och LO-TCO Biståndsnämnd ansvarar dock ej för innehållet.

Redaktör: **Magdalena Boman**

Layout: **Magdalena Boman**

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

Besöksadress: Kaplansbacken 2 A.

Telefon: 08-441 13 00. E-post: info@teaterforbundet.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2013.

OMSLAG: UR SANJAYS LEELA BHAN-
SALIS NYA FILM "RAM LEELA".

Engelsk titel: A play of Bullets: Ram-Leela.
Ett romantiskt hindi-drama, baserat på Shakespeares "Romeo och Julia" med skådespelarna Ranveer Singh och Deepika Padukone.

Fågeln Fenix vakar över frigrupperna i Chile

Med 36-åriga ordföranden Andrea Gutiérrez i spetsen håller chilenska Sidarte på att bli ett "riktigt" fack. Flera lyckade kampanjer har lett till bättre kollektivavtal och fler anslutna medlemmar. Både fotboll och Sverige är inspirationskällor!

Andrea Smart

FÖRST NÄR MAN HÖJER BLICKEN anar man att den betonggrå, lite tråkiga, husfasaden egentligen är en slags kuliss. Däruppe, ovanför taket, svävar ännu ett tak, som en magisk fågel Fenix.

När man kliver in genom den tunga järnporten inser man också snart varför Andrea Gutiérrez, 36-årig ordförande i de chilenska skådespelarnas fackförbund, Sidarte, låter så lycklig när hon skrattar. Det beror helt enkelt på att Sidartes lokaler i Barrio Bellavista i Santiago, är något helt annat än vad den grå fasaden ger sken av – nästan som en dröm.

På bottenvåningen finns tre scener, en stor och två små, plus en liten restaurang som snart kommer att växa ut på trottoaren där en av Chiles främsta samtida konstnärer, Samy Benmayor, har lagt en serie mosaiker.

På andra våningen finns repetitionslokaler. På den tredje stora luftiga kontorslokaler, där Andrea och hennes team håller hus. Och, som en slags prick över i:et, på

själva taket, beskyddad av den stora Mariastatyn högst upp på San Cristobalhöjden, finns ännu en scen. Och över den, det svävande fågel Fenix-taket.

– Jag vet att det ser ut som om vi vore rika, men skenet bedrar, skrattar Andrea.

Allt är en donation. Sidarte fick huset och ombyggnaden av staten för sex år sen, när Michelle Bachelet var president, med baktanke att det skulle skapa inkomster för vårt fackliga arbete.

– Men, skrattar Andrea med ett, om möjligt, ännu lyckligare skratt, det är snarare tvärtom.

Men varför är hon då så lycklig?

– Därför att det ändå har gett oss en kick. Vi har fått fler medlemmar. Vi är på väg att bli en professionell facklig organisation med kapacitet att försvara våra medlemmars intressen. Och som en bonus har vi blivit ett centrum för dussintals fria teatergrupper.

De senaste månaderna har Sidarte drivit en kampanj i

tv. Korta filmer på någon minut med snabba klipp mellan människor som tittar in i kameran och ömsom säger "Jag är arbetare" och ömsom "Jag är skådespelare". De flesta ansiktena är okända, men så dyker det plötsligt upp en kändis från film och tv som säger samma sak – i ett slag blir allt tydligt.

Kampanjen, säger Andrea, är lika mycket riktad utåt – "för att få allmänheten att inse att spela teater inte är en lek, utan ett arbete som vi lever av" – som inåt – "för att få skådespelarna själva att inse att vår trygghet är avhängig att vi förmår agera eniga, som yrkesgrupp".

– Hon där, ler Andrea och pekar på en kvinna som kommer gående uppför trappan till kontoret, hon har lärt oss hur det fungerar i Sverige.

Ana Maria López ler lite skyggt när hon hälsar. Hon

levde tio år som politisk flykting i Sverige. Nu är hon Sidartes kassör.

– Det var svårt att vara skådespelare i ett land med ett annat språk, säger Ana Maria. Men det gick. Och det var i Sverige jag lärde mig vad facket kan betyda. Trots att jag var främling kände jag mig alltid beskyddad av facket. Och det är så jag vill att våra medlemmar också ska känna.

När vi går in på kontoret fastnar min blick på ett fotografi av en äldre man som jag känner igen och som får mig att rysa.

Det är Roberto Parada, en av Chiles stora skådespelare, nu död.

Jag minns exakt när jag såg honom första gången; på kvällen den 30 mars 1985 på teatergruppen Ictus scen

Bild ur föreställningen "Las Cosas También Tienen Mamá".

strax intill Parque Forestal i en pjäs av den uruguayanske författaren Mario Benedetti. Efter slutapplåder raddade skådespelarna upp sig på scenen. En av dem läste upp ett meddelande om att tre män, som tidigare på dagen hade gripits av regimen hemliga polis, hade hittats nära flygplatsen, döda, med avskurna strupar. En av dem var Roberto Paradas son José Manuel.

– Jag var också där, säger Ana Maria nästan viskande. Jag hade just kommit tillbaka från Sverige.

VI STÅR TYSTA OCH ÖVERSKÖLJS av minnen om hur skrällen hade klibbat sig fast och hur det dagarna som följde hade varit svårt att ens andas. Men terrorn var inte längre lika effektiv. Ur skrällen växte, den här gången, ilska och motstånd.

I den processen spelade teatern, och Sidarte, en viktig roll.

– Vi har nog ända tills nu mer fungerat som en politisk och kulturell sammanslutning, än som en fackförening, säger Andrea.

– Och, tillägger hon, det är kanske inte så konstigt, med tanke på vår historia.

Målsättningen nu är, att på allvar, bli en fackförening. Och Sidarte har redan haft framgångar. Kampanjen "jag är skådespelare/jag är arbetare" har haft effekt. Unga skådespelare i fria grupper som tidigare fnös "vad ska jag med facket till" har nu blivit medlemmar. Nyligen antogs en lag som reglerar anställningsförhållandena inom teater, film, tv och showbusiness.

– Problemet, konstaterar Andrea, är att lagen inte

Bild ur föreställningen "La Pequeña Historia de Chile" som vann Sidartes senaste teaterfestival: Festival de Egresos EXIT.

Övan: Tekniker jobbar vid husets översta scen under fågel Fenix vingar. Nedan: Andrea och Anita i husets black box.

följs. Tv-kanalerna och staten är de värsta arbetsgivarna, säger hon. De vägrar att skriva kontrakt med hänvisning till att de flesta skådespelare inte arbetar på heltid, utan bara kommer då och då och att de dessutom har flera arbeten och ibland till och med själva är arbetsgivare.

Både Andrea och Anita viftar lite uppgivet med armarna.

– Vi är en komplicerad yrkesgrupp, medger Ana Maria, mycket ego och snåriga anställningsförhållanden. Och vi styrs också av en arbetslagstiftning som kom till under diktaturen och som syftar till att pulverisera och motverka kollektiva förhandlingar.

Andrea berättar att Sidarte under senare tid inlett ett intensivt samarbete med andra fackliga organisationer med liknande arbetsförhållanden.

– Den fackförening vi lärt oss mest av och som också stöttat oss mest, det är, säger Andrea med en liten konstpaus ... de professionella fotbollsspelarnas fack.

– De har också stjärnor som tjänar storkovan och medelmåttningar som sitter på bänken, men som alla har samma behov av sjukförsäkring och pension.

– Och, fortsätter Andrea, tack vare det här samarbetet har vi nu, för första gången, lyckats övertyga tv- och filmproducenternas organisation att sätta sig ner och

samtala med oss om hur kollektiva förhandlingar om kontrakt som inkluderar sjukförsäkring och pensionssparande, ska gå till. Vi är inte där än, men vi är nära.

I SAMMA ANDETAG berättar hon om ett annat projekt; att införa en slags omsättningsskatt på megaevent typ Lady Gaga, Madonna, Paul McCartney och andra, som idag inte lämnar en peso efter sig.

– Vi föreslår bara att samma villkor ska gälla för dem, som för alla nationella event. Men vi föreslår också att skatten ska gå till en social fond till stöd för alla de artister i Chile som idag inte har något som helst socialt skyddsnät.

Anita nickar och gestikulerar mot Andrea som för att visa att här har vi någon som verkligen kan få något gjort.

Chiles två senaste kulturministrar har varit skådespelare ... frågan är om inte nästa kulturminister också kommer att vara en skådespelare ... Andrea?

– Nej, nej, ropar Andrea när jag antyder möjligheten. Inte en skådespelare till som minister. Vi behöver ett proffs där, inte en entusiastisk amatör!

Varför är fackligt arbete viktigt?

"Vi visar att Nigeria inte bara är ett oljeländ"

Ibinabo Fiberesima, Nigeria:

– Den workshop som FIA arrangerade i Nigeria var mycket bra. Den gjorde att jag tog steget till att bli den första kvinna som varit ordförande för Nigerias skådespelarförbund, AGN, Actors Guild of Nigeria.

– Nigeria måste bredda sin industri, vi kan inte enbart vara ett oljeländ. Vårt fack arbetar bland annat med att öppna ögonen för vilken potential och ekonomi som finns i den kreativa industrin. Vi är ju "Nollywood", ett av världens största filmländer!

Med smulor från ett sinande kulturbistånd...

... åkte Kulturhuset Stadsteaterns Skärholmensscen till Johannesburg under två veckor för att låta sig inspireras av sydafrikanska communitytankar och för att möta barn och ungdomar på Constitutional Hill – en plats där några av landets mest framgångsrika frihetskämpar har suttit i väntan på rättegång. Projektet fick namnet "Camp Gandhi". På plats höll de också en workshop med Market theatres studentgrupp.

Svenskt stöd betydande för sydafrikansk kultur

Många svenska fackförbund, politiska partier och andra organisationer stödde tidigt kampen för ett fritt Sydafrika.

– Det var avgörande att svensk fackföreningsrörelse gav stöd åt ANC under dessa år, påpekade Ingvar Carlsson strax efter Nelson Mandelas död.

Sydafrika har fått del av svenskt kulturbistånd sedan 1980-talet. När apartheid föll 1994 hungrade sydafrikanska artister efter internationella kontakter. Stödet blev mer riktat och Stockholms stadsteater inledde ett samarbete med Market Theatre i Johannesburg, landets främsta motståndsteater. Under tio år avsattes 30 miljoner kronor till samarbetet varav två tredjedelar gick till Market Theatres verksamhet. Den resterande tredjedelen gick till ett utbyte som hundratals skådespelare från bägge länder har tagit del av. Studenter från Luleå har utbildats i Johannesburg och dito från Soweto i Luleå. Utöver studentutbytet har regissören Carl Kjellgren satt upp en Strindbergspjäsa på Market Theatre med John Kani i huvudrollen. Man har också spelat Shakespeares "Trettondagsafton" på svenska och en av Zakes Mdas pjäser har gått på Stadsteatern.

Nu har Sidas kulturbistånd i princip upphört. Stadsteaterns Skärholmsscen fick de sista smulorna via Kulturrådet. Men det finns mycket kvar att göra, menar Christina Olsson, vice vd på Kulturhuset Stadsteatern:

– Utbildning av kvinnliga ljud- och ljus tekniker borde vara en prioritet.

"Vi vill att artister ska ses som riktiga yrkesmän"

Ludovic Georges Njoh Mboule, Kamerun:

– Få artister har riktiga kontrakt i Kamerun. SCAS arbetar för att förbättra artisters rättigheter och öka säkerheten på arbetsplatserna. Vi kämpar också för att artister ska ses som de yrkesmän och yrkeskvinor de är.

"Vi lägger stor kraft på att förbättra lagstiftningen"

Messaoud Bouchcine, Marocko:

– Vi arbetar med att öka förståelsen för kulturens betydelse i Marocko. Ett stort arbete har också lagts på att förbättra lagstiftningen och socialförsäkringarna för dem som arbetar inom film och teater.

Sydafrikas filmbransch i centrum för nybildade SAGA!

Det händer mycket i Sydafrikas kulturliv. Nystartade facket SAGA har på kort sikt lyckats höja arvoden för skådespelare i film.

Magdalena Boman

SYDAFRIKA HAR genomgått stora förändringar också på kulturområdet, i och med att landet demokratiserades. Den tidigare europeiska strukturen med teatrar och operahus i regionerna skrotades, pengarna slussades över till nödvändig el- och vattenförsörjning i städer.

– Det fanns skäl att stänga teatrar. Kulturen var eurocentrisk i sin struktur och bottnade inte i den sydafrikanska vardagen. Teatrarna stod för föråldrade ideal. Nu försörjer sig många skådespelare på att arbeta med tv-såpor, säger Carlynn de Waal-Smit, förbundssekreterare för SAGA.

Hon sitter på ett tåg som skumpar fram genom Sverige, efter att ha besökt Scenkonstbiennalen i Jönköping, och hennes tankar går till den tid när hon började jobba inom branschen. Efter en kort karriär som dansare, startade Carlynn en agentur för skådespelare och artister. Några år senare omvandlades den fackliga strukturen och skådespelarna stod plötsligt utan en klar organisation.

Plötsligt mötte hon stort motstånd från tv-stationer, som nu vägrade att fortsätta betala reprisersättning åt artisterna. De sa bara: "Ni får väl ta oss till domstol".

– Artisterna förstod att de måste

göra något radikalt om de som frilansare inte skulle bli exploaterade och stå utan ersättning för sitt jobb.

SAGA BILDADES, och har nu lyckats bli en del av en paraplyorganisation tillsammans med andra fack, trots att artisterna i allmänhet är egenföretagare och inte anställda. Organisationen hjälper SAGA juridiskt i domstolsförhandlingar, och SAGAs medlemmar får ett bättre försäkringsskydd vid sjukdom, dödsfall och semestrar. Dessutom får de minskade skatter.

– Vi gör allt för att hålla kostnaderna nere. Alla arbetar oavlönat,

det finns inget kansli. Styrelsen skypar när den håller sina månatliga möten. All kommunikation sker digitalt – via e-post, hemsidan och andra sociala medier. Vår administratör har kontoret hemma hos sig. Så vi har vare sig kostnader för kontorshyra eller telefoner. Den flexibiliteten passar oss eftersom alla jobbar på olika platser, säger Carlynn.

SAGA LÄGGER MYCKET energi på att tackla tv-bolagen och landets filmbransch. De nationella tv-bolagen har inlemmat ett nytt slags kontakt för såpoperaproduktioner, som ligger utanför standardmallarna.

– Det kommer ju en hel del internationella artister hit för att jobba med film. Deras villkor ser annorlunda ut än för de inhemska artister som de jobbar ihop med. Sydafrikanska skådespelare bor på små hotell, internationella bor på femstjärniga hotell, trots att de spelar med i samma scener, säger Carlynn.

– Visst, sydafrikanska artister kräver inte samma villkor. Men våra ledande skådespelare har inte kunnat ta ut Matt Damon på en öl. En öl på det hotell som Matt Damon bor på kanske motsvarar tre måltider för en sydafrikansk skådespelare.

Med dessa argument lyckades

SAGA höja dagsarvodet med 50 dollar per dag för sina skådespelare i den här typen av produktioner. Så visst går saker och ting att förändra, påpekar Carlynn.

SAGA har också fått hjälp av Internationella artistunionen FIA att ta fram standardkontrakt som ska gälla i förhandlingar med producenter som gör independent-film,

– Vi känner starkt stöd från FIA, det är oerhört bra för oss, säger Carlynn som i sin roll som förbundssekreterare kittar ihop skådespelarna med övriga i branschen.

Upphovsrätten stärkt i världen

En ny överenskommelse i Beijing stärker upphovsrätten i utvecklingsländer.

SOMMAREN 2012 slöts ett internationellt fördrag om audiovisuella framföranden i Beijing, kallat Beijing Treaty on Audiovisual Performances, BTAP.

Det är en internationell överenskommelse om skydd för artisters rättigheter för sina framföranden i film, tv och digitala medier – något som inte har funnits tidigare.

Överenskommelsen antogs vid en diplomatisk konferens anordnad av WIPO, World Intellectual Property Organization, ett FN-organ som arbetar med varumärken, patent och copyright.

Överenskommelse i Beijing var en stor framgång för FIA, den internationella artistunionen, som

bedrivit en lång kamp för att den skulle bli av. Den kommer att få stor betydelse särskilt i de många utvecklingsländer där artisters rättigheter idag inte respekteras. I och med Beijing-fördraget har nu skådespelare, dansare, sångare och andra artister som medverkar i film och tv fått samma rättigheter som musiker och artister tidigare fått vid ljudupptagningar, fonogram.

ÖVERENSKOMMELSEN innebär att artister får rätt att tillåta mångfaldigande och spridning, liksom rätt att hyra ut original eller exemplar av sina framföranden.

Artister får också ensamrätt på att tillåta att deras framföranden

görs tillgängliga för allmänheten via nedladdning online, och rätt att tillåta radio- och tv-utsändning av sina framträdanden. Dessa rättigheter finns redan i svensk lagstiftning där artister får ersättning genom Teaterförbundets kollektivavtal.

Innan fördraget träder i kraft måste det ratificeras av 30 länder, och omfattas av nationella lagstiftningar. Därefter behöver ett system för utbetalningar av ersättningar skapas.

FIA ser det som en av sina prioriterade frågor att få länderna att skriva under, så att fördraget blir juridiskt bindande.

ÅSE AXBERG

FIA förstärker sin position internationellt

FIA, Fédération Internationale des Acteurs, arbetar för att skådespelare, dansare, sångare och andra artister inom scen och film över hela världen ska få bättre arbetsvillkor och kunna försörja sig på sitt yrke.

FIA SAMLAR 104 medlemsorganisationer från ett 60-tal länder i hela världen. FIA arbetar både på global och regional nivå. Kontoret ligger i dag i Bryssel med närhet till EU och de beslut som fattas där. Antalet medlemsländer har fördubblats sen 90-talet, vilket är avgörande för hur stark organisationens röst är i internationella sammanhang.

En viktig uppgift för FIA är att samla medlemsorganisationerna för utbyte av erfarenheter och gemensamma aktioner. Inte minst i utvecklingsländer med bräckliga demokratier där organiseringen är låg.

Teaterförbundet har sedan mitten av 1950-talet varit engagerat i FIA och har stöttat uppbyggnaden

av fackliga organisationer i flera utvecklingsländer. Under de senaste åren har stödet bland annat gått till att stärka de afrikanska organisationerna inom AfroFIA, som kunnat mötas och utbyta erfarenheter och idéer med varandra. En rad workshops och utbildningar har också genomförts för att utveckla organisationerna. Det har möjliggjorts med medel från LO-TCO Biståndsnämnd, som ger stöd till uppbyggnaden av facklig verksamhet i utvecklingsländer.

Genom FIA och UNI-MEI, ett annat globalt fack som Teaterförbundet är anslutet till och som företräder bland annat filmarbetare, stöder Teaterförbundet även organi-

seringen av fackförbund i Latinamerika och filmarbetare i Indien.

FIA arbetar också med upphovsrätt. Och frågan har blivit allt mer central i och med att antalet så kallade visningsfönster ökat avsevärt och filmer och musik kopieras eller sprids över internet. Det finns en stark industrilobby som vill ta över artisternas och upphovsmännens alla rättigheter. FIA utgör en viktig röst i kampen för en starkare upphovsrätt, och lägger ner ett stort arbete på att hävda inte bara den ekonomiska delen utan också den ideella rätten.

ÅSE AXBERG

Mer att läsa på: www.fia-actors.com

Magdalena Boman

Krafttag behövs i 100-årigt Bollywood!

Filmarbetarna i Bollywood – världens största filmindustri – lever livsfarligt! Den 100-åriga branschen är fylld av stora brister i säkerheten. Dödsfall hör inte till ovanligheterna.

Magdalena Boman

Tv-producenten packar ihop sina papper efter kontroverser i fackets lokaler. Den fackliga strejken avslutas och inspelningarna kan fortsätta.

Magdalena Boman

Gangeshwarlal Shirwastav, generalsekreterare i Filmarbetarnas fack: Allied Mazdoors union.

FÖRSIKTIGT VISKAR HAN "I'm sorry" – tystnaden lägger sig för en kort stund över rummet.

Det pågår en hetsig diskussion mellan två personer i filmarbetarfackets kontor i närheten av Filmcity – i förorten utanför Mumbai. Striden står mellan ett tv-bolag och filmfacket och konflikten har nått klimax. Trots att det är kväll och snart långhelg befinner sig över 15 personer på filmarbetarnas kontor. Dagen innan lyfte filmfacket, som organiserar bland andra snickare, ljudtekniker och målare ut sin organiserade arbetskraft i en studio och ställde in inspelningen av en tv-serie eftersom det producerande tv-bolaget inte betalat ut löner till sina anställda på hela sex månader. Tv-producenten är på plats och generalsekreteraren pekar med hela handen mot dörren för att tydliggöra att producenten nog bör lämna lokalen om han inte avser att betala ut lönerna nu genast.

– Det finns ingen ursäkt, du vet mycket väl att lönerna ska betalas ut varje vecka. Du är deras arbetsgivare, det kan du inte komma ifrån, säger generalsekreteraren Gangeshwarlal Shirwastav.

Tv-producenten som tidigare varit oerhört upprörd över det orättvisa i att han ska betala ut löner, trots att han betalat ut en klumpsumma till scenografen som

skulle täcka kostnaderna för underavdelningens anställda, har nu veknat. Han lämnar över 32 000 kronor och bugar sig djupt, närmast faller på knä och vidrör fackföreträdarens fötter, där han sitter vid sitt skrivbord.

– Du är en god man. Tack för att jag fick komma, och backar sedan ödmjukt bort från skrivbordet.

Manusförfattaren och regissören Opendar Chanana, som organiserat ett seminarium runt säkerhet och hälsa i filmens Bollywood till vilket Teaterförbundet blivit inbjudet, suckar.

– Ja, om flera av våra fack vore lika resoluta i sitt arbete, kanske våra villkor inom filmbranschen skulle vara långt bättre än vad de faktiskt är idag, säger Opendar.

DET INDISKA FILMARBEFARKET "Allied Mazdoor Union" organiserar 40 000 filmarbetare, vilket motsvarar närmare hälften av alla yrkesverksamma i Bollywood. Det är ett starkt fack som leds av en mycket vördad indisk skådespelare, Mithun Chakraborty, i stort sett en halvgud för indierna. När filmarbetarna strejkar träder han fram som en tydlig och stark facklig röst.

Indien producerar mest film i världen, bara i Mumbai görs över 900 filmer per år. Utöver det går tv-indu-

Filmfotografen Dharam Gulati tillsammans med huvudrollsinnehavaren i långfilmsproduktionen "Project 103".

strin på högvarv, med dagliga såpor i landets närmare 450 tv-kanaler. Så arbetstillfällena för filmarbetare är många. Men lagstiftningen och regleringen av arbetsvillkor har inte hängtt med. Det blir inte minst uppenbart när filmfacken samlas för att diskutera säkerhet och hälsa i branschen i denna hyperkommersiella industri, där stuntmän arbetar utan ordentliga försäkringar och med otillräckliga säkerhetsarrangemang.

Filmfotografernas fack visar scener ur filmen "Godmother" där en stuntman hoppar ner från ett 40 meter högt torn, och hamnar på tre madrasser surrade med rep. Mannen föll olyckligt, bröt nacken och dog direkt. Filmens manusförfattare och regissör är med på seminariet.

– Jag har precis blivit frikänd från ansvaret för dödsfallet. Jag ville inte att han skulle hoppa, men han hävdade att han gjort liknande hopp tidigare och var i stort behov av pengarna. En stuntregissör fanns inte på plats, fast den övervakningen borde vara en självklarhet. Märkligt nog är det inte så ens idag fast det gått många år sedan händelsen, säger Vinay Shukla. Flera dödsolyckor liknande denna

har inträffat när actionscener spelats in i Bollywood.

– I dag tar producenter in stuntmän från Hollywood, eftersom många inhemska stuntmän inte har den kunskap som krävs för att göra jobbet, berättar filmfotografen Dharam Gulati.

Företrädaren för stuntmännens fack kan inte annat än nicka och hålla med, och säger att det finns dem som inte borde vara i branschen.

Helt uppenbart saknas också ett förebyggande säkerhetstänk i den indiska filmindustrin. Nyligen fick en filmarbetare två fingrar klämda under en inspelning i statliga Filmcity. Ingen ambulans fanns på inspelningsplatsen och varken sjuksköterska eller läkare var tillgängliga i Filmcity – trots att inspelningar pågår i denna jättelika nationalpark i stort sett hela tiden. Några ur teamet tog med sig den skadade personen, men de fick åka till tre sjukhus innan filmarbetaren fick den hjälp han behövde, berättar Opendar Chanana.

Ständigt sker olyckor på elektrikeravdelningen på grund av trasiga elkablar och det är mer en regel än ett

Vinay Shukla.

Magdalena Boman

Magdalena Boman

Ovan: Inspelning av en daglig såpa i Filmcitys tempel – en serie i en av Indiens många tv-kanaler. Nedan: Snickare river ner fonder från en hög ställning vid morgonens långfilmsinspelning. De balanserar fem meter upp i flip-flop-skor.

Ishika Mohan

Elkablar utan skyddshölje. För 20 år sedan förekom den typen av kopplingar vid europeiska filmproduktioner.

ar med enkla flip-flops. Facken har åtskilligt att arbeta med.

– Utöver dessa olyckor, så står denna mångmiljonindustri, som nyligen fyllt hundra år, utanför gängse regler för arbetsmarknaden. Yrkesverksamma ingår inte i det socialförsäkringssystem som finns på andra håll på arbetsmarknaden, det är skamligt, säger Jamshed Keki

undantag att kylaggregat och fläktar saknar jordning.

Folk svimmar av utmattnings när inspelningarna pågår i 18–20 timmar och då luftkonditioneringen inte alltid tillåts vara på, eller ens finns i en del av Filmcitys studios. Ljustekniker klättrar i höga ställningar

Minstry, advokat från högsta domstolen som är inbjuden till seminariet.

DET HÄNDER TROTS ALLT saker i branschen. Ny digital teknik gör filmbranschen mer rörlig – independentproduktionerna blir fler, ur dessa växer en stark och mer ifrågasättande motkraft till glamoirens och glittrats Bollywood. Fler yrkesverksamma har idag utbildning bakom sig – med större kunskap ökar kraven på bättre arbetsvillkor, menar Opendar Chanana:

– Unga människor ställer inte längre upp på samma villkor. De kommer att kräva förändringar. Inte minst tror jag att attityderna är på väg att omvandlas nu när fler kvinnor tagit steget in i filmbranschen.

För 100 år sedan när filmen introducerades i Indien tilläts inte kvinnor stå framför kameran, alla roller spelades av män. Längre såg man ner på kvinnor som arbetade inom industrin, de som trots detta valde att stå framför kameran likställdes med prostituerade.

– Kvinnliga skådespelare i vamproller har haft svårt att bli gifta. Utifrån dessa premisser har ändå mycket

Magdalena Boman

Filmregissören Meghna Gulzer är nu igång med sin tredje film. Hennes första film "Filhaal" handlar om hur ett surrogatmödraskap påverkar vänskapen mellan två par.

förändrats, även om det är en långsam process, säger filmregissören Meghna Gulzer.

Först mot slutet av 1990-talet lyckades kvinnor bryta barriären och fick möjlighet att både producera och regissera film. Pooja Bhat som kommer från en framstående filmproducerande familj, var en av de första att starta ett eget produktionsbolag.

– Än idag möts kvinnliga regissörer av en mängd fördomar i branschen. De anses bara föra fram feministiska perspektiv, det är som om kvinnors berättelser inte berör manlig skådespelarkonst. Kvinnor anses vara sysselsatta med artfilms, inte kommersiell film. Där har Pooja Bhat och Farah Khan haft stor betydelse när de slagit igenom med just kommersiell film, säger Meghna Gulzer.

Meghnas första film handlar om vänskapen mellan två kvinnor och deras relationer till män och vad som händer mellan dem när en av kvinnorna ställer upp som surrogatmamma åt den andre.

– Ingen manlig etablerad skådespelare ville ställa upp i filmen. Jag var tvungen att anlita två helt oprövade manliga aktörer, däremot var de kvinnliga huvudrolls-

innehavarna väletablerade och erfarna skådespelare. Ämnet var för laddat, trots att många manliga skådespelare själva fått barn med hjälp av surrogatmödrar.

Andra kvinnliga regissörer som exempelvis Zoya Akther berättar historier om glamourens baksida i Bollywood, skådespelare som i hopp om att bli känd, faller offer för sitt eget lyckosökande. Ingen boxoffice-succé direkt – då huvudfåran av indier fortsätter att sätta sina kända skådespelare på piedestal och inte är så intresserade av att se verkligheten bakom filmen.

Det är ett faktum som bidrar till att yrkesverksamma inom branschen, liksom independentfilmen, än så länge lever parallella liv i Bollywood och Mumbai.

MAGDALENA BOMAN

HOLLY BOLLY NOLLY WOOD

Bollywood

Flest filmer i hela världen görs i Indien. Och den allra flesta filmproduktionerna gör i Mumbai (Bombay), men det finns också flera andra filmproducerande regioner. Filmer från Bollywood har under senare år ökat i betydelse även utanför Indiens gränser.

Hollywood

Ett distrikt i Los Angeles – Hollywood – har sedan början av 1900-talet varit en sinnebild för filmindustrin. Under 30- och 40-talen nådde "The Hollywood studio system" med Paramount, RKO, 20th Century Fox, Metro-Goldwyn-Mayer och Warner Bros sin höjdpunkt. Idag produceras "Hollywoodfilm" också på andra ställen i USA och de största bolagen har sina säten på östkusten.

Nollywood

Nigeria har under en ganska kort tidsrymd blivit det land som efter Indien producerar mest antal filmer. Den nigerianska filmindustrin – numera känd som Nollywood – har framför allt utvecklats går grund av den digitala videotekniken. Flest filmer spelas in i städer som Lagos, Enugu och Abuja.

Filmproduktion i världen

Land	Antalet spelfilmer
Indien	1 255
Nigeria	997
USA	819
Kina	584
Japan	441
Storbritannien	299
Frankrike	272
Syd Korea	216
Tyskland	212

Källa: UNESCO, Institute for Statistics, 2011

